

HÂŞİM BABA VE DEVRİYYELERİ

Abdullah UÇMAN*

ÖZET

XVIII. yüzyılın tanınmış mutasavvıf şairlerinden biri olan Üsküdarlı Hâşim Baba, esasen Celvetî tarikatına mensup olmakla beraber, Celvetilikle Bektaşîliği birleştirmeye teşebbüs etmiş, bu yüzden de diğer Celvetîler tarafından dışlanmıştır. Eserlerinden anlaşıldığına göre Melâmî-meşrep bir mutasavvıf olan Hâşim Baba'nın kurmuş olduğu Hâşimiyye kolu, onun ölümünden sonra halifesi Salacızâde Mustafa tarafından Üsküdar İnâdiye'deki Bandırmalızâde Tekkesi'nde bir süre daha sürdürülmüştür. Müretteb divanından başka Anka-yı Meşrik ve Vâridât adlarıyla iki mensur eseri daha bulunan Hâşim Başa, Türk tasavvuf tarihinde, Niyâzî-i Mısırî'nin "Devriye-i Arşıyye'sine bir nevi zeyl olarak yazdığı "Devriyye-i Ferşıyye"si ile tanınmıştır. Bazı kütüphanelerde "Lisânü'l-Gayb" adıyla müstakil olarak da kayıtlı bulunan bu devriyye, esasen yaklaşık 100 beyitlik bir mesnevidir. Hâşim Baba, daha sonra buna kaside tarzında 40 beyitlik bir de zeyl yazmıştır.

Anahtar Kelimeler

Hâşim Baba, Celvetiyye, melâmet, Bandırmalızâde Tekkesi, devriyye ferşıyye.

Celvetiyye tarikatına bağlı Hâşimiyye kolunun kurucusu kabul edilen Mustafa Hâşim Baba, Üsküdar İnâdiye'deki Bandırmalızâde Tekkesi şeyhi Yûsuf Nizâmeddin Efendi'nin oğludur.¹ 1718 yılında Üsküdar'da dünyaya gelmiş, daha çok Hâşim Baba veya Mustafa Hâşim adlarıyla tanınmıştır. Babasının yanında tarikat âdâb ve erkânını öğrenerek büyümüş, babasının ölümünden sonra, bazılarına göre Celvetiyye'nin kollarından biri kabul edilen Hâşimiyye'yi kurmuştur.

Hâşim Baba esas itibariyle Celvetî olmakla beraber, sonraları Celvetîliğe tamamen aykırı bir tarikat durumundaki Bektaşîliğe meyletmiş ve Mısır'da Kasrû'l-ayn'daki Kaygusuz Sultan Bektaşî

¹ Celvetiyye ve kolları hakkında daha geniş bilgi için bk. Abdülbâki Gölpınarlı, "Celvetiyye", *İslâm Ansiklopedisi*, C.III, İstanbul 1943, s. 69; H. Kâmil Yılmaz, *Azîz Mahmud Hüdâyî ve Celvetiyye Tarikatı*, İstanbul 1982; M. Baha Tanman-H. Kâmil Yılmaz, "Bandırmalızâde Tekkesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C. V, İstanbul 1992, s. 54-55.

Dergâhı şeyhi iken İstanbul'a gelen ve İstanbul'da vefat eden Kutbü'l-aktab Hasan Baba'dan (öl. 1756) nasîb alarak Bektaşîliğe girmiştir. Bir ara Kırşehir'deki Hacı Bektaş Dergâhı'na da giden Hâşim Baba, dört yıl kadar orada kalmış ve Dimetokalı Seyyid Kara Ali Baba'nın postnişinliği sırasında bir süre orada babalık yapmış, ancak bazı Bektaşîler onun şeyhliğine karşı çıkmışlardır.² Bu konuda Sadettin Nüzhet Ergun, Hâşim Baba'nın, Kırşehir'deki Hacı Bektaş Dergâhı babasının İstanbul'daki vekili olduğunu söylerken,³ kendisi de divanının sonunda Safiyüddîn-i Erdebilî vasıtasıyla Hz. Ali soyundan geldiğini belirtmektedir⁴. Hâşim Baba'nın ayrı bir erkânâme hazırlayarak Bektaşîlik âdâb ve erkânını tadile çalıştığı ve bu şekilde Bektaşîlikten bir kol ayırmak istediği de ileri sürülmüştür. Hüseyin Vassaf, Hâşim Baba'nın, babasının ölümünden sonra onun makamına geçtiğini, sonra Bektaşî, daha sonra "Melâmetle neşve-dâr" olup son olarak da babasının yolunu takip ettiğini kaydetmektedir.⁵ H. Kâmil Yılmaz ise, Hâşim Baba'nın *Vâridât* adlı eserinde Mervân'ı mel'un saydığını, On İki İmam anlayışını benimsediğini hissettirdiğini belirterek, onun Bektaşîlikle ilgisinin ayrıca araştırılmaya değer bir konu olduğunu söyler.⁶

Bütün bu değerlendirmelerle birlikte daha ziyade Melâmî-meşrep bir mutasavvıf olarak tanınan Hâşim Baba'nın, bir kısım Melâmîlerce kutup kabul edildiği rivayeti ise gerçekte bağdaşmamaktadır. Abdülbâki Gölpınarlı'ya göre, Hâşim Baba'nın kurduğu Hâşimiyye kolu, Celvetîlikle Bektaşîliğin birleştirilmesinden meydana gelmiştir. Ancak Hâşim Baba ve kurmuş olduğu Hâşimiyye, Celvetî âdâbına ters düşen meşrebinden dolayı, İstanbul'daki asıl Celvetîler tarafından hiçbir şekilde kabul ve tasvib edilmemiştir.⁷ Bu yüzden Hâşim Baba vefat ettiği zaman (öl. 1783) cenaze namazı kılınmak üzere Celvetiyye'nin merkezi durumundaki Üsküdar'daki Hüdâyî âsitanesine götürülmüşse de, pîr makamı şeyhi Büyük Rüşen Efendi (öl. 1794), dergâhın bütün kapılarını kapatmış ve Hâşim Baba'nın cenazesini içeriye almamıştır. Bunun üzerine Hâşim Baba'nın tabutu dergâhın alt tarafındaki yolda Cennet Efendi hazîresi önünde, duvara bitişik musalla taşına konularak

² H. Kâmil Yılmaz, "Hâşim Baba", *DİA*, C. XVI, İstanbul 1998, s. 406.

³ Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, C. II, İstanbul 1943, s. 409.

⁴ H. Kâmil Yılmaz, *a.g.m.*, s. 406.

⁵ Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliyâ-yı Ebrâr*, Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2307, C. III, s. 65.

⁶ *a.g.m.*, s. 406.

⁷ Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlâna'dan Sonra Mevlevîlik*, İstanbul 1953, s. 198,300-301, a. y., *100 Soruda Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar*, İstanbul 1969, s. 240-241.

cenaze namazı kılınmış ve babası Yusuf Nizâmeddin Efendi'nin (öl. 1752) postnişinliği zamanında inşa edilen Bandırmalızâde Dergâhı'nın hazîresine defnedilmiştir. Ancak yıllar sonra yol genişletilmesi sırasında babasının naaşı Üsküdar'daki Çiçekçi Camii hazîresine, Hâşim Baba'nınki de Bandırmalızâde Dergâhı hazîresinin güney ucuna nakledilerek parmaklıklı bir kabir yapılmış ve üzerine yeni harflerle “Üsküdarlı Hâşim Baba” levhası asılmıştır.

Hüseyin Vassaf, Hâşim Baba ile ilgili olarak, “Hâl ve tavrından biraz lâubalilik nazar-ı ehl-i kemâlde gerçi hoş görülmemiş ise de, hakikat-ı hâlde âsârıyla, eş'ârıyla pek ârif bir zât olduğu nümâyân olmaktadır.” demektedir.⁸

Hâşim Baba'nın asıl Celvetiler tarafından benimsenmemesi üzerine, mensupları ona Hâşimiyye adıyla bir kol nisbet etmişlerdir. Ölümünden sonra bu kol, halifesi Giritli Salacızâde Mustafa (öl. 1805) tarafından Bandırmalızâde Dergâhı'nda bir süre daha devam ettirilmiştir.⁹

Hâşim Baba'nın mürettep bir divanı ile gelecekte vukû bulacak birtakım olayları değişik yollarla öğrettiğine inanılan cifir ilmiyle ilgili *Anka-yı Meşrik* ve kaynaklarda *Vâridât* veya *Makalât* adıyla da geçen iki eseri daha vardır. İstanbul'da çeşitli kütüphanelerde birçok yazma nüshası bulunan divanı (ör. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 3517, Hüseyin Paşa, nr. 568, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY., nr. 333, 3518; İstanbul Atatürk Kütüphanesi, nr. 393), *Divân-ı Hâşim Efendi* (İstanbul 1252) adıyla basılmıştır.¹⁰ Divanda, klâsik divan tertibine uygun olarak tevhid, münâcât, naat, medhiye, mersiye, kasideler, muhammes, müseddes, gazeller, kıt'alar ve müfredler yer almaktadır. Başta ehl-i beyt sevgisi olmak üzere On İki İmam, tarîkat silsilesi, mübarek gün ve gecelerle devir nazariyesini ele aldığı kasidelerinin sayısı yirmiye bulmaktadır. Değişik zamanlarda kendisine vâki olan bir kısım tecellileri anlattığı, cifir ilmi ve ebced hesabıyla geleceğe ait bazı bilgiler verdiği *Vâridât* adlı mensur eserinde, ayrıca besmelenin esrârı, Kadir gecesi, aşk-ı İlâhî, Melâmetiye, Sûfilik, Hz. Mûsa'nın asâsı, hazarât-ı hams, havass-ı hamse-i bâtiniyye ve havass-ı hamse-i zâhiriyye, ehl-i beyt sevgisi üzerinde durulmuş, bazı

⁸ *Sefîne-i Evliyâ*, s. 68.

⁹ Salacıoğlu hakkında geniş bir araştırma için bk. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, “Salacıoğlu Mustafa ve Devriyyeleri”, *Akademik Araştırmalar Dergisi* (Osmanlı özel sayısı), sayı 4-5, Şubat-Temmuz 2000, s. 353-375.

¹⁰ Ancak bu divan birçok baskı hatası ile doludur.

âyet ve hadislerin tasavvufî yorumları yapılmıştır. Bazı kütüphanelerde *Makalât* adıyla da kayıtlı olan eserin birçok nüshası divanıyla birlikte *Vâridât-ı Mensûre ve Divan* adı altında istinsah edilmiştir (ör. Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan, nr. 363; Hacı Mahmud Efendi, nr. 3299, 3345, 3910/1, Tahir Ağa Tekkesi, nr. 383; İstanbul Üniversitesi Ktp., TY., nr. 3518).

Esas itibariyle vahdet-i vücud anlayışını benimseyen birçok mutasavvıf gibi Muhiddin-i Arabî'ye büyük bir saygı ve ilgi duyan Hâşim Baba, onun *Ankaü Mugrib* (Şaşırtan Anka) adlı eserini *Anka-yı Mağrib* (Batının Ankası) şeklinde anlamış ve ona bir nevi nazire olmak üzere *Anka-yı Meşrik* adlı eseri kaleme almıştır. Eserde, Hacı Bektaş-ı Velî ile birlikte Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî, Şeyh Edebâlî, Ahi Evran ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşuyla ilgili önemli ve ilginç görüşler yer almaktadır. Hâşim Baba'nın burada Mevlâna'nın meczup olduğunu ileri sürmesi, o devrin Mevlevîlerini bir hayli kızdırmıştır. Bu eserin de çeşitli kütüphanelerde birçok yazma nüshası bulunmaktadır (ör. Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 3094, Hâşim Paşa, nr. 60; İstanbul Üniversitesi Ktp., TY., nr. 816; Yapı Kredi Bankası Ktp., nr. 230).

Hâşim Baba'nın bu eserlerinden başka bir de, gerek mutasavvıflar, gerekse tasavvuf edebiyatıyla uğraşanlar tarafından üzerinde önemle durulan ve "Devriyye-i Ferşiyye" adıyla tanınan mesnevî tarzında bir devriyyesi ile buna zeyl olarak yazdığı kaside tarzında ikinci bir devriyyesi vardır.¹¹ Esasen Niyâzî-i Mısırî'nin "Devriyye-i Arşiyye"sine¹² bir nevi zeyl olarak yazılan Hâşim Baba'nın devriyyesi 94 beyitlik bir mesnevî olup bazı kütüphanelerde müstakil olarak "Lisânü'l-gayb" adıyla da kayıtlıdır (bk. Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 3910/31; Bağdatlı Hacı Vehbi Efendi, nr. 2089/7). Türk tasavvuf edebiyatında Yunus Emre, Şirî, Arşî, Eşrefoğlu Rûmî, Niyâzî-i Mısırî, Sun'ullah Gaybî, Kaygusuz Vizeli Alâeddin gibi bir kısım şairlerin edâ itibariyle son derece başarılı devriyyeleri arasında değerlendirilen

¹¹ Devriyyeler hakkında bk. Rıza Tefkik, "Devriyyeler", *Peyâm-ı Edebî*, nr. 25, 10 Mart 1330/25 Mart 1914; Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, 2.b., Ankara 1963, s. 275; Abdülbâki Gölpınarlı, *Alevî-Bektaşî Nefesleri*, İstanbul 1963, s. 70-71; Mustafa Tatcı, *Edebîyattan İçeri* (Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı Üzerine Yazılar), Ankara 1997, s. 234-251. Türk tasavvuf edebiyatıyla meşgul olan araştırmacılar arasında Hâşim Baba'nın devriyyesinden ilk defa Rıza Tefkik bahsetmiştir (bk. *Textes Houroufis*, Leiden 1909, s.249, not 1).

¹² *Niyâzî-i Mısırî Divânı* (haz.Kenan Erdoğan), Ankara 1998, s. 61.

Hâşim Baba'nın “Devriyye-i Ferşiyye”sinin, devir anlayışını mükemmel bir şekilde işlediği belirtilmiştir.¹³

On yıl kadar önce torunu Sayın Rıza Başikoğlu tarafından inceleyip değerlendirmem için bana verilen Rıza Tefvik'in bir kısım evrakı arasından, 40'lı yıllarda, bir gazete makalesi olarak hazırlandığını tahmin ettiğim devriyyelerle ilgili bir makale müsveddesi ile birlikte Hâşim Baba'nın “Devriyye-i Ferşiyye”sinin bir kopyası çıkmıştı. Rıza Tefvik bu makalesinde, genel olarak bir kısım eski Yunan filozoflarıyla tanınmış bazı mutasavvıfların, kâinatın ve insanın yaratılışı hakkındaki görüşlerini gözden geçirdikten sonra ana hatlarıyla İslâm düşüncesindeki devir nazariyesi ile tasavvufî şiir türlerinden biri olan devriyyeyi ele alıyor ve konuda Üsküdarlı Hâşim Baba'nın mutasavvıflar arasında meşhur ve muteber olan “Devriyye-i Ferşiyye”sini örnek olarak veriyordu. Makalesinde ısrarla Hâşim Baba'nın Melâmi olduğunu iddia eden Rıza Tefvik, *Melâmîlik ve Melâmîler* adlı eserinde ondan bahsetmediği için Abdülbâki Gölpınarlı'yı da tenkit ediyor ve tasavvuf erbabı dışında kimsenin bilmediği Hâşim Baba'nın devriyyesini ilk defa kendisinin neşredebileceğini bildiriyordu. Yazıldığı günlerde nedense yayımlanmayan bu makaleyi biz daha sonra bir incelemeyle birlikte ve notlayarak “Devriyyeler Üzerine Rıza Tefvik'in Yayımlanmamış Bir Makalesi” adıyla yayımladık.¹⁴ Rıza Tefvik makalesinde, Hâşim Baba'nın devriyyesinin, Şumnulu İbrâhim Râkım adlı bir müstensih tarafından 1288'de istinsah edilen bir nüshasını Bektaşî tekkelerinden birinde bulup kendisinin de bunu defterine kaydettiğini şu cümlelerle ifade etmektedir: “Bu manzumeyi kendi defterine nakleden adam Melâmî mesleğinden Şumnulu –ki şimdi Bulgaristan'dadır– İbrâhim Râkım isminde bir zât imiş. Kendi el yazısıyla bu kaydı ben aynen istinsah ve naklettim. Kayıt şudur: “Kaside-i mesnevî li-devreti'l-ferşiyye fî mesleki'l-Melâmiyye. Kete-behü'l-fakîr İbrâhim Râkım Şumnuvî, sene 1288.” Ben bu manzumeyi 1322'de kopya etmişim, defterim mevcuttur.”¹⁵

Bizim yayımladığımız Rıza Tefvik'e ait metinde, muhtemelen hâfıza yanılmasıyla, kaside tarzındaki 40 beyitlik manzumenin esasen devriyye olduğu belirtiliyor, Hâşim Baba'nın buna mesnevî tarzında bir

¹³ *Rıza Tefvik'in Tekke ve Halk Edebiyatı İle İlgili Makaleleri* (haz. Abdullah Uçman), Ankara 1982, s. 43.

¹⁴ Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi *Türklük Araştırmaları Dergisi*, sayı 7, İstanbul 1993, s.537-564.

¹⁵ *Türklük Araştırmaları Dergisi*, sayı 7, s.558.

de zeyl yazdığı söylenerek, bundan da sadece 7 beyit veriliyordu. Ancak daha sonraki yıllarda Rıza Tevfik'in torunu Rıza Başikoğlu tarafından bana verilen başka bir tomar evrak arasından, Rıza Tevfik'in adı geçen makalesinde sözünü ettiği defter de çıktı. Bu küçük ebatlı defterde Oğlanlar Şeyhi İbrâhim Efendi'nin "Dil-i Dâna"sı ile halifesi Sun'ullah Gaybî'nin "Keşfü'l-gıtâ"sı yanında, Muhîti, Tûrâbî ve Kaygusuz Abdal gibi mutasavvıf şairlerin çeşitli manzumeleriyle birlikte Hâşim Baba'nın mesnevî tarzındaki esas devriyyesi ile buna zeyl olarak yazılan kaside tarzındaki diğer devriyyesi de bulunuyordu. Şimdi burada, Rıza Tevfik'in defterindekini esas alarak, Hâşim Baba'ya ait devriyyelerin her ikisini de, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan divan nüshalarındakilerle (TY., nr. 2793 ve 333) karşılaştırıp farklılıkları da belirtmek suretiyle yayımlıyoruz.¹⁶

¹⁶ Rıza Tevfik'e ait defterdeki devriyyelerin sonunda şu ibare yer almaktadır: "Kaside-i mesnevî li-devreti'l-ferşiyye fi mesleki'l-Melâmiyye. Ketebehül-fakîr İbrâhim Râkım Şumnuvî, sene 1288. Ve nakalehu Rıza Tevfik el-fakîrül-Melâmî cidden, sene 1322."

DEVRİYYE-İ FERŞİYYE-İ HÂŞİM BABA*

- 1 Hamdülillâh mazhar olduk¹ bu deme
Eyledim takrîr-i edvâr âdeme
- 2 Âdemin vasfıdurur her bir kitâb
Âdemin² şânında eşyâ fasl-ı bâb
- 3 Bâb-ı câna³ mazhar olan bî-gümân
Her biri bir âdeme olmuş nişân
- 4 Hamde mazhar tâir-i hayvan meger
Her biri bir âdemin nutkun ider
- 5 Her lisân bir âdemin nutkun⁴ beyân
Eyleyip tekrârını eyler ıyân
- 6 Halt-ı nesl ile nutuk tagyîr olur
Nutm-ı hayvânî ana ta'bir olur
- 7 Nutk-ı hayvândır⁵ murâd tefhîm-i hâl
Ba'zısı etvâr ile anlar meâl
- 8 Bî-zebânın tavrına iden nazar
Feyz-i nutka gönlünü eyler makar
- 9 Haşr-i ecsâdın olunca ey dede
Çok tavırlar zâhir eyler⁶ dünyede
- 10 Haşr-i ervâh olduğunca cilve-ger
Âhiründür⁷ ol zamânda mu'teber
- 11 Mazhar-ı sırr-ı kûsâdır muhbiri
Vâris-i ilm-i nebîdir her biri

* "Devretül-ferşiyeye fî etvâri'l-Melâmiyye" (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY.,nr.2793).

¹ olduk:oldu

² Âdemin: Âdemi

³ Bâb-ı câna:Hep hayata

⁴ nutkun beyân: devrin tamâm

⁵ hayvândır: hayvândan

⁶ eyler: olur

⁷ Âhiründür: Ahiretindir

- 12 Nesl-i Haydar zübdesi bunlardurur
Ehl-i Hakk'ın kıblesi bunlardurur
- 13 Bunlara nâzır olan gönül gözü
Bakırı altun ider her bir sözü
- 14 Âdemîdir bunların her bir demi
Bunlar ile⁸ hem-dem olan âdemî
- 15 Sırlarına mahrem olan evliyâ
Çok hakâyık söylemişler bî-riyâ
- 16 Hazret-i Mısırî mukaddem söylemiş
Devre-i arşî aceb nakl eylemiş
- 17 Devre-i arşîyye tavrın evliyâ
Her biri bir vasf ile itmiş edâ
- 18 Ba'zılar bir dâire farz eylemiş
Sâlike ol vech ile arz eylemiş
- 19 Dimemişler ferş-i bahrin devrini
Dinle benden bu rumûzun naklini
- 20 Asl-ı edvâr tab'-ı unsur kârıdır
Tavr-ı rûha nûr-ı vahdet sârîdir
- 21 Arş-ı eflâk⁹ cümlesi rûhânidir
Cism-i unsurdan değil nûrânidir
- 22 Rûh ta'bîrden masûndur ey püser
Merkezinde¹⁰ zâhir olur hayr u şer
- 23 Yek-vücûddur cevher-i rûh ey peder
Revzenidir her bir¹¹ eşyâ kıl nazar
- 24 Her bir ecsâd rûha bir lebs-i cedîd
Pertevidir revzen-i hulkdan bedîd
- 25 Devr-i ferşi bahr ile benden işit
Nefsini bil ana göre var iş it
- 26 Nutk-ı Haydar¹² devre-i arşa zimâm

⁸ Bunlar ile: Bunlarınla

⁹ Arş-ı eflâk: Arş u eflâk

¹⁰ Merkezinde: Merkebinde

¹¹ Her bir: yek yek

- Ferşe mansûb mazhar-ı Hak bi't-tamâm
 27 Âlem-i süflîde olur feyz-i tâm
 Mazhar-ı küll âdemîdir ve's-selâm¹³
 28 Zikr-i âdem arş u kürsî¹⁴ zîneti
 Feyz-i nutkunda melâik hilkatı
 29 Âdemîdir zîneti ferşiyenün
 Âdemidir müntehâsı her demün
 30 İntihâ ferşiyede edvâra hep
 İntihâdır ibtidâya bil sebep¹⁵
 31 Tavr-ı devri fehme akreb hoş makâl
 Mesnevîle söyleyiser¹⁶ ehl-i hâl
 32 Dinle imdi Devre-i Ferşiyeyi
 Zeyl-i tâmdır Devre-i Arşiyeyi
 33 Arş-ı eflâk mislidir ferşe hevâ
 Eylemiş arzı ihâtâ ol hümâ
 34 Ebr ile hâkden değildir mevlidi
 Nutka kâdirdir¹⁷ de âdem mevridi
 35 Rîh-i sarsar sanma kim ola hevâ
 Lîk tahrîkine bâdîdir dilâ
 36 Top-ı arzın ma'nîde çevgânıdır
 Her tavırdan¹⁸ devr-i renk erkânıdır
 37 Kâinâta misl-i cevherdir hevâ
 Bil garaz gaym u sehâbı tavr-ı mâ¹⁹
 38 Hem heyûlâsı hevâdır unsurun

¹² Nutk-ı Haydar: Nutk-ı Hak'dır

¹³ Bu beyit 30. beyitten sonra yer almaktadır.

¹⁴ arş u kürsî:arş-ı kürsî

¹⁵ Bu beyitten sonra şu beyit yer almaktadır:

Ma'nevî sûru ma'ârif her merâm
 Âlem-i dünyâda hâsıl bi't-tamâm

¹⁶ söyleyiser:söylesem ey

¹⁷ kâdirdir de âdem:kâdirdir demâdem

¹⁸ tavırdan devr-i renk:tavırla devrinin

¹⁹ gaym u sehâbı tavr-ı mâ:gaym-ı sehâbı ayn-ı mâ

- Âb-ı tayyâr sûreti ol gevherün
 39 Bil havass-ı hamseden zâhir hevâ
 Gaym ile doğdu hevâdan sırr-ı²⁰ mâ
 40 Nev'-i âbın çâr olubdur tu'm-ıla
 Ma'denî²¹ milhi muzırdır tab'-ıla
 41 Mâ-i süflîden zuhûru ma'denin
 Hilkatine bâdî olur cümleinin
 42 Sırr-ı Rabbü'l-âlemîne mazhar ol
 Ânın ile zâhir olur üç oğul
 43 Gerçi ma'denden doğar cümle nebât
 Mâ-i devvâr olmasa bulmaz sebât
 44 Çâr tabâyî' devrini ide eger²²
 Sulb-i hayvânî o dem eyler makar
 45 Batn-ı arzda devr ide abdi bula
 Seb'²³ ma'dende nihâyet zûr²⁴ ola
 46 Bu devirde âbır eyleyse zuhûr
 Ma'denin sıbgında²⁵ bir cevher olur
 47 Levn-i evvel cümleden olmuş sefid
 Sıbg-ı ahmer müntehâ lebs-i cedid
 48 Her bir eşkâl ü nebât ü ma'deni
 Doğurur bir nev'-i hayvân bî-meni
 49 Ma'deninin hilkati bî-dest ü pâ
 Kânını terk eylese bulur fenâ
 50 Ger nebâtdan eylese hayvân zuhûr
 Perr ü pâ²⁶ ile gezer misl-i tuyûr

²⁰ sırr-ı:ayn-ı

²¹ Ma'denî:Ma'den-i

²² ide eger:iden nebât:hayvânî o dem eyler makar:hayvânîde bulur ol sebât
 (Bu beyit 52. beyitten sonra yer almaktadır).

²³ Seb'-i: Tavr-ı

²⁴ zûr: zer

²⁵ sıbgında:kânında

²⁶ pâ:bâl

- 51 Nesl-i tohm ile değildir hilkati
Kim ufûnetle hevâdır hilkati²⁷
- 52 Bil nebâtînin hayâtı bir şehir
Ma'deniye bir sene olur ömür
- 53 Çünkü ma'denle²⁸ nebâtın bî-riyâ
Devrini serd eyledim bir bir sana
- 54 Dinle imdi cân u dilden nutkumu
Deęme kimse idemez bu naklimi²⁹
- 55 Küll-i mevlûda gerek mâdır ana
Fehm idersen ideyim naklin sana³⁰
- 56 Çâr tabâyî'dir peder asl-ı usûl
Çâr anâsır mâder oldu ey oğul
- 57 Bil peder sulbü havass-ı hamsedir
Rahm-ı mâderde³¹ hevâ gaymendedir
- 58 Nâr-ı ışk-ı meskenetdir³² şehveti
Nev'-i tezvîcdir arûs-ı zîneti
- 59 Bu tezevvücden gelince³³ üç oğul
"El-veled" sırrın kamu itdi kabûl
- 60 Birbirin ta'kîb ile devr itdiler
Üç ufukdan devr ile seyr itdiler³⁴
- 61 Ma'dene mercan ufukdur evvelâ
Bâtınen³⁵ feyzi nebâtîdir dilâ
- 62 Mevlidin anla nebâtın ey emîr

²⁷ Bil hayâtının hayâtı tavrıdır

Ma'denînin ömrü kendi zâtıdır

²⁸ ma'denle: hayvanla

²⁹ Bu beyit yoktur.

³⁰ Bu beyit yoktur.

³¹ Rahm-ı mâderde: Rahm-ı mâder bil

³² Nâr-ı ışk-ı meskenetdir: Hem harâretten zuhûr-ı

³³ Bu tezevvücden gelince: Rahm-ı mâderden doğunca

³⁴ itdiler: ideler; itdiler: ideler

³⁵ Bâtınen: Şekl ile

- Sırrını söyler işit sen³⁶ bu fakîr
 63 İbtidâ tohmu nebâtın bil sefid
 İntihâ eşcâr-ı müsmirden bedîd
 64 İzdivâcî nakl-i aklâmdır şehâ
 Nahl-i hurmadır ufukdan müntehâ
 65 Her şecer bak bî-semer sâhib-riyâ
 Şâh-ı sâkı ucb-ı kübrâdır ana³⁷
 66 Kâmile olsa karîn ol bî-nevâ
 Eylese hükmüyle tahsîl-i rızâ³⁸
 67 Kalb-i kâmilden ana nakl ide feyz
 Mürde kalbi ola ihyâ misl-i beyz³⁹
 68 Nahl-i hurmaya⁴⁰ ufuk şehvetledir
 Zen gibi merdân ile ülfetledir
 69 Hâsıl⁴¹ olmaz bûy-ı merdân olmasa
 Sırr-ı şehvetle dimâğ-ı dolmasa
 70 İbtidâ hayvâna şehvet sırrıdır
 Şehveti tohumunda aynı gizlidir⁴²
 71 Hiss-i rûhudur muharrik cismini
 Merkebi kan hulkı cin hayvan teni⁴³
 72 Süfli hayvânı tohumla seyr ider
 Beyzasın beklerse andan devr ider⁴⁴

³⁶ Sırrını söyler işit sen:Devrini söyler sana bil

³⁷ Bî-semerdir hâsıl olmayan şecer
 Şâh-ı sâkı kibr ü ucbudur meger

³⁸ tahsîl-i rızâ: başını fedâ

³⁹ Feyz-i kâmilden ola ol behre-mend
 Mürde iken hayy ola ol derd-mend

⁴⁰ hurmaya:hurmada

⁴¹ Hâsıl:Hâmil:Sırr-ı şehvetle:Bûy-ı merdânla

⁴² Mevlid-i hayvâna şehvetdir sebab
 Ol sebebden izdivâc eyler taleb

⁴³ Kalb-i hayvândır muharrik cismini
 Câm-ı demdir tab'-ı cin hayvan teni

- 73 Perr ü bâli zâhir olup tayr⁴⁵ ide
Tâ olunca mürğ-i şâhî devr ide
- 74 Nev'-i hayvânîde vardır evliyâ
Şekli olmuşdur libâs-ı evliyâ⁴⁶
- 75 Şâhı var her nev'inin⁴⁷ hem askeri
Hizmetinde can fedâdır her biri
- 76 Cins-i hayvanda hılâfı çift ola
Şekl-i âherle doğanlar heft ola
- 77 Her biri bir dûzaha olmuş nişân
Küfr ü tuğyân sûreti⁴⁸ bunlar hemân
- 78 Haşr-i ecsâddır buların sûreti
Haşr-i ervâh âdemînin sûreti
- 79 Nev'-i haşrün üç merâtibdir azîz
Haşr-i kübrâ haşr-i vustâ ile cüz⁴⁹
- 80 Her nev'-i devri yedidir bî-bedel
Mevlidi heftâddır sâli ezel⁵⁰
- 81 Heşt-i heftâd cins-i mevlid didiler
Tâmmetü'l-kübrâ mevâlid bildiler⁵¹
- 82 Üç mevâlidin sana sırrın beyân⁵²
Söylerim⁵³ hayle gelince ey hümâm
- 83 At ufukdur cümle hayvâna zimâm
Üç mevâlid oldu ânunla tamâm

⁴⁴ Süfli hayvân tohm ile eyler zuhûr
Beyzasından fikr-i hiç olmaya dûr

⁴⁵ tayr:seyr

⁴⁶ Bu beyit yoktur.

⁴⁷ Şâhı var her nev'inin:Ba'zı hayvân şâhı var

⁴⁸ Küfr ü tuğyân sûreti:Küfr ü inkâr sûreti

⁴⁹ Bu beyit yoktur.

⁵⁰ Bu beyit yoktur.

⁵¹ Bu beyit yoktur.

⁵² sırrın beyân:birin tamâm

⁵³ Söylerim:Söyledim

- 84 Çâr-pâ⁵⁴ ahmer-levndir tîz-reviş
Hiss [ü] rü'yâ sâhibi itmez geviş
- 85 Berzahıdır âdemin çâr-pâ sıfât
Mûy-ı sadrı olmamak elfi nûkât⁵⁵
- 86 Levn-i vâhid üzre sevdâ cinnidir
Gece yatmaz tavr-ı çeşmi bellidir⁵⁶
- 87 Habbe bir ak mû ile şehzâdesi
Meclisi şâhrâh müsevved dânesi⁵⁷
- 88 Halk-ı evvel rûhudur cinnî olan
Tavr-ı tab'ın insibâbı tohm-ı can⁵⁸
- 89 Kût-ı câmi ehl-i nakşın sohbeti
Akd-i neffâs müjdesidir nisbeti⁵⁹
- 90 Fıkr-i Hak'dan bir gönül gâfil ola
Cinn-i vesvâs bil ana dâhil ola
- 91 Hem riyâ-tavr u münâfık cümlesi
Merkadinde ola câdû mürdesi
- 92 Bil sad u sî gün tene⁶⁰ te'sîr ide
Tis'a şehir ile teni tedbîr ide
- 93 Bu tenin esfel mislâl-i mevrîdi
Rahm-ı mâderde cenînin mevlidi⁶¹
- 94 Her kemâle üstüvâ hattı nişân
Hat[t-ı] muavvec esfeli eyler beyân
- 95 Esfelin çeşmi iki vechindedir
Rü'yetine unı u re'si perdedir

⁵⁴ Çâr-pâ:Ahsen-i

⁵⁵ olmamak ilfi nûkât:elfi ola bî-irtibât

⁵⁶ Âdem ile ülfeti kâbil değil

Hûk u maymun mislidir gâfil değil

⁵⁷ Bu beyit yoktur.

⁵⁸ Devr-i cevzâda gelen cinnî olan

Tab'-ı nefsin âsiyâbıdır hemân

⁵⁹ Bu beyit yoktur.

⁶⁰ Bil sad ü sî gün tene: Sayd u sad eyyâm ile; tedbîr: ta'mîr

⁶¹ Bu beyit yoktur.

- 96 Sağ gözüyle göremez sol cânibi
Bil terakkî cebhesiyle hâcibi
- 97 Savt-ı mahrecle hurûfdan⁶² âridir
Harf-i mahrecle âdemînin kârıdır
- 98 Mahrec-ile nutk iden âdem kelâm
Cân-ı cinnin eylemiş devrin tamâm⁶³
- 99 Üç mevâzı'dır kelâmın rütbesi
Arş-ı âdem zînetidir cümlesi⁶⁴
- 100 Her kelâmın⁶⁵ mahreci mîzânıdır
Âdemîdir kâtibi hem cânıdır
- 101 Arş u ferşin mecma'ıdır âdemî
Mecmau'l-bahreyni hâvî her⁶⁶ demi
- 102 Devr ile her bir mezâhir bî-hilâf
Ferd-i âlem âdemi eyler tavâf
- 103 Aslını devr ile⁶⁷ takrîr eyledim
Tavr ile evtânı ta'bîr eyledim
- 104 Devr-i ma'denle nebâtı bir makâm
Devr-i hayvân ile cinni bi't-tamâm
- 105 Eyledim tahrîr ü takrîr sana hep
Âdemînin devridir buna sebep
- 106 Bu hurûfât⁶⁸ u terâkib cümlesi
Bil kitâb-ı âdemin müsveddesi
- 107 Vech-i âdemde yazılmış cümlesi
Bîst ü heşt esrâr ile hem devresi
- 108 Üstüvâ sırrun beyândır hatt-ı ser

⁶² mahrecle hurûfdan:mahrecden hurûfu;harf-i :savt-ı

⁶³ Eylemiş evtân-ı etvârı tamâm
Mahrec ile nutk iden âdem kelâm

⁶⁴ Bu beyit yoktur.

⁶⁵ Her kelâmın:Her hurûfun

⁶⁶ 101 her:bir

⁶⁷ Aslını devr ile:Devri hem bu tarza

⁶⁸ hurûfât u:hurûfât-ı

- Cümleden oldur hakikat mu'teber⁶⁹
 109 Ahsenü'l-vechinde zâhir⁷⁰ nûr-ı Hak
 "Men re'ânî" sırrı dâim hoşça bak
 110 Heşt merâtib üzre olmuş âdemi
 Buldular devvâr olanlar ol demi⁷¹
 111 Gerçi vardır bir merâtib⁷² ey oğul
 Her zamanda bir velîye mazhar ol
 112 Mazharü't-tâm⁷³ ne merâtib sâhibi
 Her vecihden zât-ı bahtın nâibi
 113 Enbiyâ vü evliyâyâ vâris ol
 Anın ile bula cümle Hakk'a yol
 114 Enbiyâda bânın idi ol makâm
 Evliyâda zâhir oldu bi't-tamâm
 115 Satr-ı Kur'ân'da yazılmışdır ıyân
 Heşt-i heftâd harf ile olmuş beyân⁷⁴
 116 Dîn-i Ahmed üzre cem'in remzidir
 Ahd-i ikrâr ile bunlar bellidir⁷⁵
 117 Her biri rehber musâhib oldular
 Âşinâ-meşreble mürşid buldular⁷⁶
 118 Cem'-i cem'ül-cem'a mazhar her biri
 Meslekü'l-uşşâkın olmuş rehberi⁷⁷

⁶⁹ Cebhesinde üstüvâ hattı hemân

Âdemin eyler kemâlin ol beyân

⁷⁰ Ahsenü'l-vechinde zâhir: Vech-i mir'atında bâhir; dâim:budur

⁷¹ Heşt merâtibdir zuhûr-ı âdemi

Bul semâî zevk ile gel bu demi

⁷² merâtib:makâmı

⁷³ Mazharü't-tâm:Mazhar-ı tâm

⁷⁴ Ol makâmın mazharı âl-i abâ

Ehl-i beyt-i müctebâ vü murtazâ

⁷⁵ Bu beyit yoktur.

⁷⁶ Bu beyit yoktur.

⁷⁷ 118 İsm ü vasf ile bular sâhib-zamân

Gavs-ı a'zam meslek-i Hakk'a nişân

- 119 Âşinâ-meşreb musâhib rehberi
Oldular sâhib-zamânın şehberi
- 120 Lîk çâr-dih rütbedir sâhib-zamân
Her biri⁷⁸ Kur'ân u furkân bî-gümân
- 121 İsm ü⁷⁹ vasfiyle kamu sâhib-zamân
Remz-i Yâsin sırr-ı Tâhâ'dan ıyân
- 122 Devr-i ibka' Hâşimâ tevdîd-i şân
Eyleyip sâhib-zamânın bî-gümân
- 123 Bu gedâdır Celvetî'nin ahkarı⁸⁰
Olsa lâyık her tarîkın rehberi
- 124 Bilmeyenler ism ü vasf u şeklimi
Mesnevîden anlasınlar vâsım⁸¹
- 125 Ehl-i Hakk'ın kemteridir bu zelîl
Râh-ı Hakk'a mesnevîsidir delîl⁸²
- 126 Âşıkân u sâdikân u sâlikân⁸³
Mesnevîmiz cümlesine kût-ı cân
- 127 Nâmımı⁸⁴ bir kez görenler söylesün

⁷⁸ Her biri Kur'ân:Her biri âyât

⁷⁹ İsm ü:Tavr-ı;bu beyitten sonra şu beyitler yer almaktadır:

Söylemişler çok kasâid vâridât
Kalb-i tâlib bula zevk ile sebât

Zevk-i ilham vahy ile bu nutkumuz

Râh-ı Hakk'a bir nişân her beytimiz

Devr-i îka' Hâşimî'nin şânıdır

Ol zamân sâhib-zamânın cânıdır

⁸⁰ Celvetî'nin ahkarı:râh- Hakk'ın ahkarı

⁸¹ Bu beyit yoktur.

⁸² Bu beyit yoktur.

⁸³ Âşıkân u sâdikân u sâlikân: Dinleyen sâliklere ey âşıkân

⁸⁴ Nâmımı:İsmimi;bu beyitten sonra şu beyitler yer almaktadır:

Hem “lisânü'l-gayb”ı târih eylesün⁸⁵

DEVİRİYYE-İ FERŞİYYE-İ HÂŞİM BABA*

-Zeyl-

- 1 Bir zamân ola ki nesl-i âdemî⁸⁶ bula fenâ
Sulb-i Haydar'dan gele ecsâda⁸⁷ rûh bula bekâ
- 2 Nesl-i Haydar müfredâtı cem' u terkîb eyleye
Müfredât ola mürekkeb rûh ile bula bekâ
- 3 Her devirlerde mürekkeb ola rûh-ı müfredât⁸⁸
Tavr-ı insâna bu tarza eyleyeler ibtidâ
- 4 Devr-i evvelde cihân terkîbi olan müfredât
Haşr-i kübrâda olurlar rûh ile hep âşinâ
- 5 Rûh ile her birisi bir türlü etvâr göstere
Esfeli terk eyleyip bir bir bulalar i'tilâ⁸⁹
- 6 Seb'-i etvâr ile hayvân mülkünü seyr ideler
Devr idüb bir bir merâtib nutk ile bula safâ

Söyleyen ilm-i ledünden bir haber

Söylemiş yok bir haberdir mu'teber

Devr-i âtiden haberdâr eyleyen

Devr-i sânidir ki tekrâr eyleyen

Bu kasîdem tâlibe bürhân ola

Bu kasîdemle gönül şâdân ola

⁸⁵ Buradaki “lisânü'l-gayb” terkininin ebced değeri 1184'e (milâdî 1770) tekabül etmektedir ki, Hâşim Baba'nın işaret ettiği gibi bu da manzumenin yazılış tarihini göstermektedir. Bu devriyyenin tamamı matbû divanla (*Divân-ı Hâşim Efendi*, İstanbul 1252, s.116-121) bizim burada esas nüsha olarak gösterdiğimiz yazmada 120 beyit (İÜ.Ktp.,TY.,nr.2793, vr.69b-72a), diğerinde ise 32 beyittir (İÜ.Ktp.,TY.,nr.333, s.2230'da derkenar olarak).

⁸⁶ 1 nesl-i nesli

⁸⁷ ecsâda:ecsâd

⁸⁸ rûh-ı müfredât: rûh müfred ile

⁸⁹ i'tilâ:intihâ

- 7 Lîk vardır redd-i esfel ba'zısına sûretâ
Sûretiyle sûretine yine eyler irtikâ
- 8 Hep tabâyi' mecma'ıdır her maâdinle nebât⁹⁰
Müfredâta râci' olmak anlara olmak gıdâ
- 9 Belki bu terkîb-i insan cümleyi câmi'durur
Sûretine sîreti tatbîk ise olmaz cüdâ
- 10 Sûretine sîretün tatbîka sa'y it ey azîz
Arz-ı hâl it mühr-i tatbîk ura kalbe⁹¹ evliyâ
- 11 Ehl-i irşâddır bu demde kalbini pâk eyleyen
Dâmenini tutmaz isen devr idersin kahkarâ
- 12 Mülk-i insan heşt menzildir hakîkat şehrine
Çalış imdi menzilün itmâma âşık bî-riyâ⁹²
- 13 Hânedân-ı Mustafâ vârislerine bende ol
Anlara mahsûs hidâyet hem şefâat tâlibâ
- 14 Ol gürûh-ı nâzenîne mülhak olmazsan eğer
Menzilinden reddolursun gayrı yoktur mültecâ
- 15 Fursatun elde iken tut dâmenin bir mürşidin
Dest-gîr olsa olursun mülhak-ı âl-i abâ
- 16 Bilmeyüp bu ehli irşâd hâlini münkir olan
Kahkariyyen devr ile hayvâna cân eyler fedâ
- 17 Çok zamân hayvâni hil'atlar giye öz nefesine
Hırs ile dâm-ı belâdan bulmaya ol hiç rehâ
- 18 Kalb-i mürşidden olursa her kime atf-ı⁹³ nazar
Gönlüne dâhil olur⁹⁴ zâtına ider iktidâ
- 19 Hânedâna eyleyen Ammâr-veş cânın fedâ
Ehl-i beyte ola mülhak⁹⁵ "irciî" ire nidâ
- 20 Dinler isen hoş maârif söyleyem pek dikkat it

⁹⁰ İlk mısra şöyledir:Ma'denle nebâtât müfredâtın aşlıdır

⁹¹ kalbe:kalb-i

⁹² bî-riyâ:dilberâ

⁹³ 18 atf-ı:afv-ı

⁹⁴ olur:olup; ider:ide

⁹⁵ ola mülhak:mülhak ola

- Kimse bu sırdan haber virmiş değildir tâlibâ⁹⁶
- 21 Arza nisbet ebhurun mahlûku nice⁹⁷ rütbedir
Bir semeklerdir tuyûrât anda yok subh u mesâ
- 22 Üç tabâyî' üzre terkîb evveli bahrîlerin
Her birini çâr unsur ide tahrîke sezâ
- 23 Tuhm ile zâhir olur tavr-ı semek birine bin
Birbirin eyler gıdâ yokdur birinde hubb-ı câ
- 24 Sâfilînin esfelidir cins-i bahrî cümleten
Hilkati esfel deminden⁹⁸ misl-i Mervân dâimâ
- 25 Bed nefisden olduğıyçün bunların hilkatleri
Bu'd-ı⁹⁹ insanda taayyüş itmeğe ol mübtelâ
- 26 Nefs-i magzûbun deminden olanın ekli harâm
Cürm ü isyandan olur hep nev' ile hût-ı fenâ¹⁰⁰
- 27 Dâimâ mahlûk-ı bahrin evveline kıl nazar
Ma'danî-etvâr ile yokdur birinde dest ü pâ
- 28 Yine ma'dendir gıdâsı bak aceb hizmettedir
Bir değırmendir ki bunlar taşı eyler ayn-ı mâ
- 29 Her devirde bahr-i rahmet ehl-i şirki gark ider
Hıfz-ı sûret eyledi Kürsî'de hayy-ı Kibriyâ¹⁰¹
- 30 Her biri bahrin fenâsıyla giyer cin hil'atin
Bu devirle devr ider hep sâfilîn-i eşkiyâ¹⁰²
- 31 Arz-ı bahri mesken ide her birisi bunların
Nice menzilden geçe hem-bî-hem ü hem-bî-nevâ¹⁰³
- 32 Pây-ı çille seyr iderken çâr-pâye nakl idüp¹⁰⁴
Çâr erkân ile âhır seyr ide şeh'r ü kurâ

⁹⁶ tâlibâ:cânıma

⁹⁷ nice:iki

⁹⁸ deminden:deminde

⁹⁹ Bu'd-ı:Kurb-ı

¹⁰⁰ hût-ı fenâ:hût u fenâ

¹⁰¹ hayy-ı Kibriyâ:hayy u Kibriyâ

¹⁰² sâfilîn-i eşkiyâ:sâfilîn ü eşkiyâ

¹⁰³ bî-hem ü hem-bî-nevâ:bî-azm ü hem-bî-nevâ

¹⁰⁴ çâr-pâye nakl idüp:iki pâye bulalar

- 33 Çâr-pâda heft nev'dir her bir envâ'¹⁰⁵ yedi
Anun için bil yedirir pûte-i nâr-ı lazâ
- 34 Kâtil-i eşcâ'¹⁰⁶ yedirir nev'-i hayvânîde hem
Pençesi var her birinin arkasında post kaba
- 35 Mûzi-i¹⁰⁷ mühlik yedirir tuhm ile eyler zuhûr
Her biri yerler içinde eylemiştir¹⁰⁸ ihtifâ
- 36 Nev'-i hayvandan yedirir âdeme olan gıdâ
Tırnağı kim iki şakdır azı dişi olmaya
- 37 Efî-kec tayyâr-ı kâtil pençesi var seb'adır
Sîreti zâhid¹⁰⁹ münâfık bulmamışlardır hüdâ
- 38 Pençesi kattâl olanlar nefesine mağlûb olan
Mûzinin içi hıyânet hükm-i vesvâs mâsivâ
- 39 Nice bin kez devr iderse bulmaya biri felâh
Hânedân-ı Mustafâ'dan olmayınca pişivâ
- 40 Bu kasîdem müntehînin sohbetiyle fehm olur
Mübtedîlerden sakın kim atdırırsın taşı ha*

“HASHİM BABA AND HIS DEVRIYYE'S”

Abstract

Hasim Baba, one of the prominent 17th century mystical poets, being indeed within the circle of Celveti sect, attempted to unify it with Bektasi order. Therefore his Celveti companions had isolated him. According to his works, Hasimiye sect founded by Hasim Baba of Melami order, was organized around the Bandirmalizade Tekke in Uskudar Inadiye leaded by his successor Salacizade Mustafa after his death.

¹⁰⁵ envâ':devri

¹⁰⁶ Kâtil-i eşcâ':Kâtil ü eşcâ':nev'-i:tavr-ı

¹⁰⁷ 35 Mûzi-i:Mûzi vü

¹⁰⁸ eylemiştir:eylemişler

¹⁰⁹ zâhid:zühhâd

* “Kasîde-i mesnevî li-devreti'l-ferşiyîye fî mesleki'l-Melâmiyye.Ketebühül-fakîr İbrâhim Râkım Şumnuvî,

sene 1288.Ve nakalehu Rıza Tevfik el-fakîrül-Melâmî cidden, sene 1322.”

Besides his Divan, Anka-yi Mesrik, and Varidat, in the history of Turkish sufism Hasim Baba was known with his Devriye-yi Fersiyye which he wrote as appendices to Niyazi-i Misri's Devriye-i Arsiyye. His book Devriye, listed in some libraries as Lisanu'l-Gayb, is a Mesnevi of about hundred verses. Hasim Baba later added to his book a Kaside of 40 verses.

Keywords

Hasim Baba, Celvetiyye, melamet, Bandirmalizade Tekkesi, devriyye, arsiyye, fersiyye.

